

สภาพทั่วไปของการทำประมงทะเลของไทย

ส่วนที่ 1 ลักษณะของการทำประมงทะเลของไทย

ส่วนนี้จะศึกษาถึงประเภทต่าง ๆ ของการทำประมงทะเล รวมทั้งลักษณะการดำเนินกิจการ และการจ้างงานของการทำประมงนอกชายฝั่ง ซึ่งเป็นประเภทของการทำประมงทะเลที่มีปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดน่านน้ำต่างประเทศ อยู่เป็นประจำ

1.1 ความหมายและลักษณะโดยทั่วไป

การทำประมงทะเล หมายถึง การประกอบอาชีพจับและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่เกิด และอาศัยเติบโตอยู่ในทะเล โดยจะทำการในบริเวณที่เป็นส่วนของแหล่งน้ำเค็มตามธรรมชาติ หรือทะเลตั้งแต่บริเวณชายฝั่งออกไป

ลักษณะของการทำประมงทะเล แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1.1.1 การทำประมงชายฝั่ง

การทำประมงชายฝั่ง หมายถึง การทำประมงขนาดเล็ก บริเวณชายฝั่งทะเล¹ ในระยะไม่เกิน 5 กิโลเมตรจากชายฝั่ง เป็นการทำประมงเพื่อการยังชีพที่เรียกว่า "การทำประมงพื้นบ้าน" ผู้ประกอบอาชีพมีเรือเป็นของตัวเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรือขนาดเล็กและจะอาศัยแรงงานภายในครัวเรือนของตน ขนาดของเรือที่ใช้จะยาวไม่เกิน 14 เมตร มีทั้งติดเครื่องยนต์และไม่ติดเครื่องยนต์ ถ้าติดเครื่องยนต์มักจะติดเครื่องยนต์ไม่เกิน 30 แรงม้า มีการใช้

¹ จุมพล นาคลักษณ์, "ภาวะการประมงของประเทศไทยในปัจจุบัน," ในครบรอบ 55 ปีรายงานกรมประมง 21 กันยายน 2524 : 83.

เครื่องมือทำการประมงอย่างง่าย ๆ ที่ใช้กันมาตั้งแต่ดั้งเดิม ซึ่งมีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำต่ำ มักจะเป็นเครื่องมือประจำที่ เช่น อวนลอยขนาดเล็ก เบ็ดราว โป๊ะ โพงพาง ลอบ เป็นต้น ² เครื่องมือบางชนิดอาจเป็นเครื่องมือที่ใช้จับสัตว์น้ำได้บางประเภทเท่านั้น เช่น อวนตาห่างใช้จับสัตว์น้ำขนาดใหญ่ จำพวกปลาอินทรี ปลาจะละเม็ด อวนตาถี่ใช้จับปลาขนาดเล็ก จำพวกปลากะตัก เป็นต้น ³ การทำการประมงประเภทนี้จะขึ้นอยู่กับฤดูกาล ช่วงระยะเวลาการทำประมงสั้น อาจไปและกลับภายในวันเดียว หรือประมาณ 3-4 วัน สัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่เหมาะแก่การใช้บริโภคประจำวัน ไม่เหมาะสำหรับการทำอุตสาหกรรม

1.1.2 การทำประมงนอกชายฝั่ง

การทำประมงนอกชายฝั่ง หมายถึง การทำการประมงในทะเล บริเวณที่อยู่ห่างจากฝั่งเกิน 5 กิโลเมตรออกไป มีการพัฒนารูปแบบออกไปเป็นลักษณะการทำประมงในเชิงธุรกิจ ที่เรียกว่า "การประมงพาณิชย์" การประมงประเภทนี้จะใช้เงินลงทุนสูง เพราะมีการนำอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาช่วยในการทำการประมง เช่น เครื่องมือหาฝูงปลาในทะเล เครื่องมือส่งเสียงสะท้อนในน้ำ เครื่องหยั่งความลึกด้วยคลื่นเสียง ⁴ เป็นต้น เครื่องมือที่ใช้ในการทำการประมงโดยตรงนั้น ได้มีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับจับสัตว์ทะเล

² สมบัติ ศกุนตะเสฐียร และคณะ, "สินเชื่อเพื่อการพัฒนาชุมชน ประมงทะเลขนาดเล็กภาคใต้," วารสาร ธ.ก.ส. (เมษายน - กรกฎาคม 2533) : 95.

³ วีระวัฒน์ หงสกุล (ผู้แปล), "การประมงของไทย", โครงการพัฒนาและประสานงานประมงในภูมิภาคทะเลจีนใต้, มกราคม 2521, หน้า 30.

⁴ สมลักษณ์ โตสกุล, "อุตสาหกรรมประมงไทย," จุลสารธนาคารกรุงเทพ (กรกฎาคม - กันยายน 2521) : 12

การประมงพาณิชย์นี้ได้มีการแบ่งการประมงออกเป็น 2 ชนิด ตามเครื่องมือที่ใช้

ประเภทแรก ได้แก่ การประมงผิวน้ำ เครื่องมือที่ใช้เรียกว่า อวนล้อม ซึ่งจำแนกออกได้หลายประเภท เช่น อวนดำ อวนตังเก เป็นต้น

ประเภทที่สอง ได้แก่ การประมงหน้าดิน มีการใช้เครื่องมือที่เรียกว่าอวนลาก ที่นิยมใช้กันมาก คือ อวนลากแผ่นตะเข้ เครื่องมือประมงประเภทอวนลากนี้มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำสูง จับสัตว์ทะเลได้หลายประเภทหลายขนาด แต่ไม่สามารถจะใช้จับสัตว์ทะเลประเภทใดประเภทหนึ่งหรือปลาชนิดใดชนิดหนึ่งได้โดยเฉพาะเจาะจงได้ ขนาดของเรือที่ใช้จะมีความยาวตั้งแต่ 14 เมตรขึ้นไป

ระยะเวลาที่ใช้ในการทำประมง ถ้าเป็นเรือที่มีขนาดใหญ่ 多くใช้ในการทำประมงร่วมระหว่างประเทศจะใช้เวลาหลายเดือน ในการทำประมงแต่ละครั้ง ถ้าเป็นเรือขนาดใหญ่ ขนาดกลาง โดยมากจะใช้เวลาประมาณ 20-30 วัน การดำเนินงานส่วนมากผู้ประกอบการจะจ้างชาวประมงให้มาดำเนินการแทน การประมงพาณิชย์นี้ต้องใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมาก จึงต้องอาศัยแรงงานจากบุคคลอื่นที่มีโชคในครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว บ่อยครั้งที่แรงงานภายในพื้นที่ที่ทำการประมงขาดแคลน ผู้ประกอบการจะแก้ไขโดยการนำแรงงานจากถิ่นอื่นมาใช้ในการทำประมง แม้ว่าแรงงานเหล่านั้นจะไม่มีประสบการณ์ทางด้าน การประมงทะเลเลย เช่น แรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัตว์ทะเลที่จะได้ในการประมงพาณิชย์จะมีหลายขนาดหลายชนิดปะปนกันไป เหมาะ สำหรับใช้ในการบริโภคประจำวันและใช้ในการอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำต่าง ๆ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประมงพาณิชย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่ออุตสาหกรรมประมงทะเลของไทยในปัจจุบัน

⁵ วิระวัฒน์ หงสกุล, "การประมงของไทย", หน้า 27

⁶ กังวาลย์ จันทรโชติ, "บทบาทของเอกชนในการพัฒนาการประมงของไทย," วารสารการประมง (พฤษภาคม 2527) : 212.

จากลักษณะของการทำประมงที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาการทำประมงละเมิดน่านน้ำต่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ เฉพาะในรูปแบบของการประมงพาณิชย์เท่านั้น เนื่องจากสามารถนำเรือออกไปจับสัตว์ทะเลได้ในน่านน้ำที่ไกลจากชายฝั่งมาก ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงแต่เฉพาะการทำประมงแบบพาณิชย์เท่านั้น

1.2 ลักษณะการดำเนินการของการทำประมงพาณิชย์

ผู้ประกอบการหรือเจ้าของเรือที่ทำประมงนอกชายฝั่งหรือประมงพาณิชย์ ส่วนมากมักจะไม้ออกไปทำการประมงด้วยตนเอง จะจ้างบุคคลอื่นให้มาทำการแทน แม้ว่าบางครั้งเจ้าของเรืออาจจะออกทะเลไปกับเรือประมงด้วยก็ตาม การทำประมงแต่ละครั้งจะต้องเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการทำประมงไม่ว่าจะเป็น เรือ อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งตระเตรียมเสบียงและสัมภาระที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น น้ำมันสำหรับเครื่องยนต์ของเรือ น้ำแข็งเพื่อกักรักษาสัตว์ทะเลที่จับได้เพื่อกันการเน่าเสียก่อนถึงท่าเรือ เเสบียงอาหารพร้อมน้ำจืดสำหรับลูกเรือทั้งหมด ยารักษาโรคที่จำเป็น เป็นต้น การตระเตรียมเหล่านี้เจ้าของเรือหรือผู้ประกอบการจะเป็นผู้จัดหา และออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดโดยที่ลูกเรือไม่จำเป็นต้องยุ่งเกี่ยวกับ

1.2.1 ลักษณะของสัญญา

การตกลงทำงานในการทำประมงพาณิชย์ ส่วนใหญ่จะใช้การตกลงด้วยวาจา มีส่วนน้อยที่ใช้การตกลงกันโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร⁷ การทำเป็นหนังสือจะมีผลผูกพันผู้จ้างกับผู้ถูกจ้างอย่างถูกต้องตามกฎหมายตามลักษณะของสัญญา ปัญหาที่จะเกิดขึ้นโต้แย้งในการทำงานจึงมีน้อยมาก ส่วนการตกลงกัน

⁷ กังวาลย์ จันทรโชติ, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องสภาพและปัญหาแรงงานในชนบทโดยเฉพาะแรงงานรับจ้างในภาคเกษตร วันที่ 11-13 ธันวาคม 2529 ณ โรงแรมริเวอร์แคว จังหวัดกาญจนบุรี, หน้า 19.

ด้วยวาจา นั้นสามารถก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ในทางกฎหมายได้ ถ้ามีคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 2 ว่าด้วยสัญญา เมื่อเกิดสัญญาขึ้นบุคคลทั้งสองฝ่ายต่างมีสิทธิหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันตามที่ได้ตกลงไว้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ถ้ารายละเอียดอื่น ๆ ของสัญญาจ้างทำประมง เป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะจ้างแรงงานหรือจ้างทำของ บุคคลทั้งสองฝ่ายต้องปฏิบัติต่อกันตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ นอกเหนือไปจากข้อตกลงที่ได้ตกลงกันด้วยวาจา สัญญาจ้างทำประมงที่ทำกันด้วยวาจา นี้ไม่มีกำหนดระยะเวลาของสัญญาที่แน่นอน การตกลงจะให้ลูกเรือทำงานต่อไป หรือลูกเรือจะทำงานให้ต่อไป จะมีการแสดงออกด้วยการกระทำที่เจ้าของเรือหรือผู้ประกอบการ และลูกเรือปฏิบัติต่อกัน ถ้าเจ้าของเรือตกลงใจจะจ้างลูกเรือต่อไปก็จะมี การจ่ายเงินให้ ถ้าลูกเรือตกลงจะทำงานให้ก็จะอยู่กับเจ้าของเรือในระหว่างที่เรือขึ้นทำหุยนต์นักการจับปลา หรือออกทะเลไปกับเรือเมื่อถึงคราวจับปลา หรือรับเงินจากเจ้าของเรือเพื่อรอการออกเรือจับปลาในครั้งต่อไปอย่างใดอย่างหนึ่ง

1.2.2 ลักษณะการจ้างงาน

เมื่อการทำประมงพาณิชย์จำเป็นต้องจ้างบุคคลเข้ามาเพื่ออาศัยแรงงานเป็นปัจจัยในการผลิตอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับการประกอบการทั้งหลายแรงงานที่ใช้จะแตกต่างกันไปตามลักษณะหน้าที่ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ และความสามารถเฉพาะตัว การทำประมงนี้จะไม่มีการใช้แรงงานหญิงเลย จะใช้แต่แรงงานชายที่อยู่ในช่วงอายุ 18-35 ปี^๕ เพราะลักษณะงานต้องออกทะเลไปค้ำแรมเป็นเวลาหลายวัน

บุคคลที่มีความสำคัญมากสำหรับการทำประมงทะเล คือ "ไต่กัง หรือไต่" ปกติจะมีเพียงหนึ่งคนต่อเรือหนึ่งลำ ทำหน้าที่เป็นฝ่ายจัดการ

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

คอยสั่งงาน ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของบุคคลอื่นที่ทำงานในเรือ บางครั้งถ้าเรือประสบกับปัญหาหรืออุบัติเหตุต้องนำเรือไปจอดที่ท่าเรืออื่น เพราะไม่สามารถจะนำกลับมาขึ้นท่าเรือเดิมได้ ไต้จะจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งขายสัตว์ทะเลที่จับได้ และนำเงินกลับมาให้ผู้ประกอบการหรือเจ้าของเรือ ไต้อาจจะนำเงินบางส่วนไปซื้อสิ่งจำเป็นสำหรับการเดินทางในทะเลเพื่อกลับท่าเรือเดิมต่อไป การตกลงว่าจ้างไต้จะจ้างกันเป็นประจำมีการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ นอกเหนือไปจากบุคคลอื่นที่ทำงานในเรือ เพื่อจูงใจให้ทำงานอยู่ด้วยกันเป็นเวลานาน เนื่องจากตำแหน่งนี้จำเป็นต้องเลือกสรรบุคคลที่มีความสามารถ ความชำนาญในการทำประมงโดยเฉพาะ เช่น ดุทิศทางของลมทะเล กระแสน้ำเป็น รู้แหล่งที่สัตว์ทะเลอาศัยอยู่ เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดจะต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ เป็นที่ไว้วางใจให้ทำหน้าที่แทนเจ้าของเรือได้อย่างสมบูรณ์ด้วย ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนี้จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่หาได้ยากในตลาดแรงงานประมง

นอกจากฝ่ายจัดการแล้ว การทำประมงทะเลยังต้องอาศัยบุคคลอื่นอีกหลายคนมาทำหน้าที่เป็นฝ่ายปฏิบัติการในเรือซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "ลูกเรือประมง" ลูกเรือประมงจะมีชื่อเรียกตำแหน่งแตกต่างกันออกไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดังนี้ นายท้ายเรือ เป็นตำแหน่งที่ควบคุมเรือให้เคลื่อนที่หรือหยุดในทิศทางที่ต้องการ ช่างเครื่อง จะคอยดูแลให้เครื่องยนต์ทำงานได้เป็นอย่างดี และซ่อมแซมแก้ไขเครื่องยนต์ให้อยู่ในสภาพที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเรียบร้อย ช่างวิทยุหรือช่างเทคนิค จะคอยรับฟัง แจ้งหรือส่งข่าวสารควบคุมเครื่องมือพิเศษที่ช่วยในการจับปลาต่าง ๆ เช่น เครื่องมือหาฝูงปลาในทะเล คนครัว มีหน้าที่จัดทำอาหารให้แก่ทุกคนที่อยู่ในเรือตลอดระยะเวลาที่เรือออกไปจับปลา คนอวน จะเป็นกลุ่มคนงานที่มีจำนวนมากที่สุด ทำหน้าที่ในการจับสัตว์ทะเลโดยตรงจากการลากและสาวอวน แยกประเภท และทำการเก็บสัตว์ทะเลเหล่านั้นในห้องแช่เย็น ซ่อมแซมอวนถ้าเกิดการเสียหายฉีกขาด ขนถ่ายสัตว์ทะเลออกจากเรือเมื่อเรือเทียบท่าที่สะพานปลา เป็นต้น ลักษณะการทำงานของลูกเรือประมงเหล่านี้ เป็นการทำงานตามที่ไต้ได้มอบหมายและสั่งงานให้ทำทั้งสิ้น

แรงงานประมงที่มีการเคลื่อนย้ายเข้าและออกจากงานสูงมาก คือ คน อวนเนื่องจากงานที่ทำมีลักษณะใช้แต่กำลังกาย จึงทำให้ลูกเรือบางคนคิดว่าเงิน ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานนี้ ไม่คุ้มกับแรงงานที่ต้องเสียไป แม้ว่าโดยรวม แล้วจะมีการจ่ายค่าตอบแทนให้เป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับ การจ้างแรงงานในลักษณะอื่น หรือบางคนอาจทนต่อสภาพการทำงานที่ต้องไปใช้ชีวิต อยู่ในท้องทะเลเป็นเวลานานหลายวันไม่ได้ เป็นต้น

1.2.3 การจ่ายค่าตอบแทน

แต่เดิมการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่แรงงานประมงนั้น จะจ่าย กันในรูปของส่วนแบ่งต่อคน โดยคิดหักเป็นเปอร์เซ็นต์จากจำนวนเงินที่ได้จากการ ขายสัตว์ทะเลที่จับมาได้ในครั้งหนึ่ง ๆ หลังจากหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ รวมทั้ง ค่าเสื่อมราคาของเรือและอุปกรณ์ที่ใช้การทำประมงให้แก่เจ้าของเรือแล้ว¹⁰ การจ่ายค่าตอบแทนเป็นเปอร์เซ็นต์เป็นวิธีจูงใจให้ลูกเรือทำงานอย่างเต็มความ สามารถ เพราะค่าตอบแทนที่ลูกเรือได้รับ ขึ้นอยู่กับจำนวนปริมาณของสัตว์ทะเล ที่จับได้ในแต่ละครั้งที่ทำการประมง ดังนั้น ลูกเรือจึงต้องพยายามที่จะจับสัตว์ ทะเลให้มีจำนวนมากที่สุด

ปัจจุบันเนื่องจากการลงทุนทำอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับการทำประมงทะเลหรืออุตสาหกรรม ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำประมงเลย อุตสาหกรรมชนิดใหม่ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ถ้ามา ตั้งอยู่ในบริเวณจังหวัดที่มีการประกอบอาชีพการทำประมงทะเล จะทำให้สภาวะ ด้านตลาดแรงงานมีการแข่งขันสูง เจ้าของแรงงานมีโอกาเลือกงานที่ตนเอง สนใจและต้องการที่จะทำได้มากขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการจูงใจให้มีคนสนใจมา ทำงานประมง การจ้างงานประมง จึงมีการเปลี่ยนแปลงการจ่ายค่าตอบแทน โดยจ่ายเป็นเงินเดือนประจำควบคุมไปกับการจ่ายส่วนแบ่งต่อคน¹¹ การจ่าย

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

ค่าตอบแทนในรูปของเงินเดือนประจำนี้ ทำให้เกิดความมั่นคงในการทำงานแก่
เจ้าของแรงงาน ¹² เพราะจะจ่ายเงินเดือนตลอดเวลาที่มีการจ้างงาน แม้ว่า
จะไม่มีเมื่อนำเรือออกไปทำการประมงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ รวมทั้งการหยุดการ
ทำประมงในช่วงฤดูกาลหรือหยุดซ่อมบำรุงเรือและอวนด้วย

การจ่ายค่าตอบแทนในตำแหน่งต่าง ๆ ของการจ้างงานประมง ¹³
มีดังนี้

ตำแหน่ง	เงินเดือน	ส่วนแบ่งต่อคน
ฝ่ายจัดการหรือไต่กิ่ง	5,000 - 8,000	8-10 %
นายท้ายเรือและช่างเครื่อง	3,000 - 4,500	1-2 %
ผู้ช่วยนายท้ายเรือและผู้ช่วย ช่างเครื่อง	2,000 - 2,500	1 %
หัวหน้าคนอวน	3,000 - 4,500	1-2 %
คนครีว	2,000 - 3,000	1 %
คนอวน	1,500 - 2,500	1 %

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹² วีระวัฒน์ หงสกุล, "การประมงของไทย", หน้า 35.

¹³ ข้อมูลจากสำนักงานประมงจังหวัดสมุทรสงคราม และสมุทรสาคร
ประจำปี พ.ศ. 2532

ส่วนที่ 2 สิทธิการทำประมงในพื้นที่ที่ใช้ทำประมงทะเลของไทย

ส่วนนี้จะศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ใช้ทำการประมงทะเลและสิทธิตามกฎหมายในการทำประมงตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ โดยพิจารณาจากเนื้อหาที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the sea, 1982)¹⁴ แม้ว่าอนุสัญญานี้จะยังไม่มีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการต่อทุกประเทศที่เป็นภาคี เพราะยังไม่มี การให้สัตยาบันครบ 60 ประเทศตามเงื่อนไขของอนุสัญญา¹⁵ แต่อนุสัญญานี้สามารถใช้บังคับได้ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของจารีตประเพณีระหว่างประเทศ¹⁶ ซึ่งถือเป็นบ่อเกิดแห่งกฎหมายระหว่างประเทศประเภทหนึ่ง ตามที่ได้บัญญัติไว้ในอนุสองของมาตรา 38 แห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ที่บัญญัติว่า "จารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งเปรียบเสมือนเป็นหลักฐานของหลักปฏิบัติทั่วไป อันเป็นที่ยอมรับกันว่ามีลักษณะเป็นกฎหมาย" อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 นี้ เป็นการรวบรวมหลักกฎหมายทะเลที่เป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงการพัฒนาการของหลักกฎหมายทะเลที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต

14 ต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะใช้คำว่า "อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982" แทน

15 ในปี ค.ศ. 1991 ได้มีประเทศสมาชิกให้สัตยาบันแล้ว 51 ประเทศ ข้อมูลนี้ได้จาก The Newsletter of International Oceans Law (November-December, 1991) Council on Ocean Law, Washington D.C. USA.

16 องค์ประกอบของจารีตประเพณีระหว่างประเทศ คือ ต้องมีเจตนารมณ์หรือแนวทางร่วมกันของบรรดาประชารัฐ (Opinio Juris) และต้องมีการกระทำหรือการปฏิบัติของรัฐโดยทั่วไป (State practice) รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในทางกฎหมายว่าเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตาม

ที่จัดทำขึ้นเป็นอนุสัญญาในปี ค.ศ. 1958¹⁷ และแนวความคิดใหม่เพิ่มเติมขึ้นภายหลังจากปี ค.ศ. 1958 พร้อมกันนั้นได้ปรับปรุงหลักกฎหมายทะเลบางประการ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมนระหว่างประเทศด้วย¹⁸

2.1 บริเวณที่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของไทย

บริเวณนี้ คือ ส่วนของทะเลที่ประเทศไทยสามารถใช้อำนาจอธิปไตยได้อย่างเด็ดขาดตามกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ หมายความว่า ประเทศไทยใช้อำนาจทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการเหนือบริเวณทะเลเหล่านี้ได้ เพราะอำนาจอธิปไตยของไทยย่อมมีอยู่เหนือดินแดนทุก ๆ ส่วนของไทย ไม่ว่าจะเป็นพื้นแผ่นดิน พื้นน้ำ หรือในห้วงอากาศ แต่การใช้อำนาจอธิปไตยนี้มีขอบเขตจำกัด จะใช้อย่างเต็มที่เหมือนกับการใช้อำนาจอธิปไตยที่มีอยู่เหนือดินแดนที่เป็นพื้นแผ่นดินไม่ได้ เนื่องจากในทะเลนั้นหลักเสรีภาพในท้องทะเลยังคงมีผลใช้บังคับอยู่เพื่อประโยชน์ในการเดินเรือ¹⁹

¹⁷ อนุสัญญาเกี่ยวกับกฎหมายทะเลที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1958 เรียกกันทั่วไปว่า "อนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 ประกอบด้วยอนุสัญญาย่อย ๆ อีก 4 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง อนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวง อนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิตในทะเลหลวง อนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป

¹⁸ กอบชัย เจริญวิมลกุล, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมง : กรณีศึกษาไทย-มาเลเซีย", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาค วิชานิติศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 43.

¹⁹ ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล ชุดที่ 1, เอกสารประกอบคำบรรยายชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530, หน้า 14.

ส่วนในเรื่องสิทธิการทำประมงนั้น ประเทศไทยสามารถใช้สิทธิได้อย่างเด็ดขาดสมบูรณ์ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (5) และพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 มาตรา 4²⁰ ที่ได้กำหนดขอบเขตการทำประมงของไทยไว้ในคำว่า "เขตน่านน้ำไทย" ซึ่งรวมถึงบริเวณทะเลที่ติดอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของไทยที่แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของทะเลน่านน้ำภายใน (Internal Waters) และส่วนของทะเลอาณาเขต (Territorial Sea) ดังที่ได้ระบุไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เรื่อง ทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง ข้อ 2 อนุมาตรา 1 ความว่า "อำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งขยายต่อออกไปจากอาณาเขตพื้นดินและน่านน้ำภายในของรัฐ และน่านน้ำของหมู่เกาะ ในกรณีที่เป็นรัฐหมู่เกาะจนถึงแนวประชิดชายฝั่ง ซึ่งเรียกว่า ทะเลอาณาเขต"

²⁰ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (5)

"ที่จับสัตว์น้ำ หมายความว่า ที่ซึ่งมีน้ำขังหรือไหล เช่น ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง บ่อ เป็นต้น และหาดทั้งปวง บรรดาซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งป่าไม้และพื้นดินซึ่งน้ำท่วมในฤดูน้ำไม่ว่าจะเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือที่ดินอันเป็นบุคคลถือกรรมสิทธิ์และภายในเขตน่านน้ำไทยหรือน่านน้ำอื่นใด ซึ่งประเทศไทยใช้อยู่หรือมีสิทธิที่จะใช้ต่อไปในการทำประมง โดยที่น่านน้ำเหล่านั้นปรากฏโดยทั่วไปว่ามีขอบเขตตามกฎหมายท้องถิ่น หรือธรรมเนียมประเพณี หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสนธิสัญญา หรือด้วยประการใด"

และพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 มาตรา 4.

"เขตการประมงไทย หมายความว่า ถึง เขตน่านน้ำไทย หรือน่านน้ำอื่นใด ซึ่งประเทศไทยใช้อยู่ หรือมีสิทธิที่จะใช้ต่อไปในการจับสัตว์น้ำ โดยที่น่านน้ำเหล่านั้นปรากฏโดยทั่วไปว่ามีขอบเขตตามกฎหมายท้องถิ่น หรือธรรมเนียมประเพณี หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสนธิสัญญา หรือด้วยประการใด ๆ"

2.1.1 ทะเลน่าน้ำภายใน (Internal Waters)

ได้แก่ ทะเลที่อยู่ระหว่างเส้นที่ใช้เป็นฐานวัดทะเลอาณาเขตกับฝั่งที่เป็นพื้นดิน จะเกิดขึ้นเมื่อมีการลากเส้นฐานตรง (Straight Base Lines) เพื่อวัตถุประสงค์ในการวัดความกว้างของทะเลอาณาเขต²¹ ทะเลน่าน้ำภายในของไทยในขณะนี้ ประเทศไทยได้ประกาศว่าเป็นอ่าวประวัติศาสตร์* บริเวณอ่าวไทยตอนใน และส่วนที่ได้มีการประกาศการลากเส้นฐาน

²¹ อรุณ ภาณุพงศ์, "การกำหนดเขตทางทะเลและผลกระทบต่อการประมง", ใน รพี 30 (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530, หน้า 22.

* อ่าวประวัติศาสตร์ตามหลักปฏิบัติระหว่างประเทศ จะต้องมืองค์ประกอบ ดังนี้

1. รัฐที่อ้างสิทธิเหนืออ่าวประวัติศาสตร์ จะต้องมิและใช้อำนาจอธิปไตยของตนเหนืออ่าวประวัติศาสตร์นั้น
2. การใช้อำนาจอธิปไตยจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นเวลานานพอสมควร

3. การอ้างสิทธินั้นต้องเป็นที่ยอมรับของรัฐอื่น ซึ่งอาจแสดงออกโดยการสนับสนุนหรือนิ่งเฉยไม่คัดค้าน อ่าวประวัติศาสตร์ของไทยตามที่ประกาศเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2502 กำหนดขึ้นโดยการลากเส้นฐานตรงเชื่อมจากจุดที่หนึ่ง ณ แหลมบ้าน ช่องแสมसान ตามเส้นขนานละติจูดไปทางทิศตะวันตกถึงจุดที่สอง ณ ฝั่งทะเลตรงข้าม, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 76 ตอนที่ 92 (26 กันยายน 2502), หน้า 430.

ตรงในอ่าวไทย 2 บริเวณ ในทะเลอันดามันอีก 1 บริเวณ ²² *

การใช้อำนาจอธิปไตยในบริเวณน่านน้ำภายในรัฐชายฝั่งสามารถใช้ได้อย่างเต็มที่ เรือประมงของรัฐอื่นที่มีไอซ์ของรัฐชายฝั่งจะเข้ามาใช้สิทธิทำการประมงในบริเวณน่านน้ำภายในไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางรัฐบาล แต่เรือประมงเหล่านี้อาจจะใช้สิทธิอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประมงได้ เช่น การใช้สิทธิในการขนสัตว์ทะเลขึ้นท่าเรือ หรือสิทธิในการขายสัตว์ทะเลที่จับได้ เหล่านี้ ²³

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาจากการใช้อำนาจอธิปไตยและข้อจำกัดตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐหนึ่งในสังคมระหว่างประเทศ จำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจอธิปไตยไปในขอบเขตดังกล่าวด้วย สำหรับสิทธิการทำประมงของประเทศไทยในบริเวณทะเลน่านน้ำภายในของไทยแล้ว ไม่มีข้อห้ามใด ๆ ในการจับสัตว์ทะเลเลย แต่อาจมีข้อห้ามตามกฎหมายอันเนื่องมาจาก

* ประกาศเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2513 บริเวณที่ 1 อยู่ที่ฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย ด้านชายแดนไทย-กัมพูชา เริ่มต้นที่แหลมสิงห์ไปสิ้นสุดที่หลักเขตแดนไทย-กัมพูชา บริเวณที่ 2 อยู่ที่ฝั่งตะวันตกของอ่าวไทย เริ่มต้นที่แหลมใหญ่ จังหวัดชุมพร ไปสิ้นสุดที่แหลมหน้าตั้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณที่ 3 อยู่ที่ฝั่งทะเลอันดามัน บริเวณจังหวัดภูเก็ต กระบี่ ตรัง สตูล เริ่มต้นที่เกาะภูเก็ตไปสิ้นสุดที่ปลายเส้นพรมแดนไทย-มาเลเซีย ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 87 ตอนที่ 52 (12 มิถุนายน 2513), หน้า 4.

²² สุชาติ วัฒนศิริ, "ปัญหาเส้นเขตแดนประเทศไทยที่ติดต่อกับประเทศข้างเคียง", (วิทยานิพนธ์โรงเรียนเสนาธิการทหาร, 2532), หน้า 22.

²³ พลเดช วรฉัตร, "ไทยกับเวียดนามและปัญหาทางทะเล," วารสารสารานุกรม 33 (ฉบับที่ระลึก 10 ก.พ. 2526) : 350.

การกำหนดมาตรการบางอย่าง เช่น การห้ามจับสัตว์น้ำในบางฤดูกาล การห้ามใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำบางประเภท หรือการห้ามจับสัตว์น้ำที่ไม่ได้ขนาดตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ได้กำหนดขึ้นเพื่อการสงวนและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมิให้สูญพันธุ์เท่านั้น

2.1.2 ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea)

คือ ส่วนของทะเลที่ต่อออกไปจากเส้นฐานตรง หรือจากฝั่งที่เป็นพื้นดินโดยใช้หลักแนวน้ำลด (Law Water Line) ในกรณีที่ใช้ฝั่งเป็นฐานวัดความกว้างของทะเลอาณาเขต คำจำกัดความแต่ดั้งเดิมของทะเลอาณาเขตนั้นหมายถึง บริเวณทะเลที่อยู่ระหว่างน่านน้ำภายในกับทะเลหลวง ตามที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 ว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง แนวโน้มในปัจจุบันวิวัฒนาการของกฎหมายทะเลได้เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดการแบ่งเขตทะเลแนวใหม่ขึ้น ที่เรียกว่า "เขตเศรษฐกิจจำเพาะ" (Exclusive Economic Zone, EEZ,) ซึ่งจะมาอยู่คั่นกลางระหว่างทะเลอาณาเขตกับทะเลหลวง ดังที่ระบุไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หมวด 5 เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ข้อ 55 ที่บัญญัติว่า "เขตเศรษฐกิจจำเพาะ คือบริเวณที่ต่อจากและประชิดกับทะเลอาณาเขต....." ส่วนความกว้างของทะเลอาณาเขตตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 3 นั้น กำหนดไว้ให้มีขอบเขตไม่เกิน 12 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน (Base line) ฉะนั้น อาจมีบางรัฐที่กำหนดความกว้างทะเลอาณาเขตของตนน้อยกว่า 12 ไมล์ทะเลก็ได้ แต่ในปัจจุบันรัฐเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะประกาศให้เท่ากับ 12 ไมล์ทะเลเช่นกัน²⁴ ทั้งนี้ เพื่อสงวนทะเลและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตไว้ให้แก่คนในรัฐของตน²⁵

²⁴ ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล ชุดที่ 1, หน้า 16.

²⁵ พลเดช วรฉัตร, "ไทยกับเวียดนามและปัญหาทางทะเล", หน้า 350.

อำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งจะขยายออกไปในทะเลอาณาเขตด้วย โดยบริบูรณ์ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ รวมทั้งในห้วงอากาศเหนือ ทะเลอาณาเขต ตลอดจนพื้นดินท้องทะเลและดินใต้ผิวดินของทะเลอาณาเขตด้วย ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หมวด 2 ทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง ข้อ 2 อนุมาตรา 2 ดังนั้น รัฐชายฝั่งจึงมีอำนาจออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับในบริเวณทะเลอาณาเขตได้ เช่นเดียวกับกฎหมายที่ใช้ บังคับบนพื้นแผ่นดินของรัฐชายฝั่ง และอาจมีบางกรณีที่มีการบัญญัติกฎหมายที่ต่าง ๆ ขึ้นเป็นพิเศษ ซึ่งส่วนมากได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับภาษีศุลกากรและภาษีอื่น ๆ กฎหมายเกี่ยวกับคนเข้าเมืองกฎหมายเกี่ยวกับการอนามัยหรือสาธารณสุข รวมทั้ง กฎระเบียบเกี่ยวกับการประมงที่สงวนไว้เพื่อประโยชน์ของรัฐชายฝั่ง²⁶ เมื่อมี การบัญญัติกฎหมายขึ้น รัฐชายฝั่งจึงมีอำนาจที่จะกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อ บังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและข้อบังคับเหล่านั้นด้วย นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการทำผิดกฎหมายและข้อบังคับเกิดขึ้น รัฐชายฝั่งสามารถใช้อำนาจ ของศาลที่มีอยู่ลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นได้

แม้ว่ารัฐชายฝั่งจะมีอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลอาณาเขต แต่กฎหมาย ระหว่างประเทศก็จำกัดสิทธิบางประการของอำนาจอธิปไตยของรัฐชายฝั่งไว้เพื่อ ประโยชน์ในการเดินเรือ ที่เรียกว่า "สิทธิการผ่านโดยสุจริต" (Right of Innocent Passage) ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 17 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สิทธิการผ่านโดยสุจริต หมายถึง การใช้สิทธิของรัฐอื่นที่จะเดินเรือ ไม่ว่าจะ เป็นเรือเอกชนหรือเรือรบผ่านเข้ามาในทะเลอาณาเขตของรัฐชายฝั่ง ได้โดยสุจริต ไม่มีการกระทำใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อ สันติภาพและความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของรัฐชายฝั่ง ดังที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 19 อนุมาตรา 1 การ ผ่านโดยสุจริตนั้นจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว โดยมีความประสงค์ จะผ่านทะเลอาณาเขตโดยไม่เข้าไปในน่านน้ำภายใน หรือต้องการที่จะเข้าไปยัง น่านน้ำภายในหรือออกจากรน่านน้ำภายใน และมีสิทธิที่จะหยุดทอดสมอด้วยตามสภาพ

²⁶ ประสิทธิ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเลชุด ที่ 1, หน้า 18.

การเดินทางโดยปกติ หรือจำเป็นจะต้องกระทำเพราะมีเหตุสุดวิสัยเกิดขึ้น เช่น มีการซ่อมแซมเครื่องยนต์หรือเกิดทุกขภัย ดังที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 18

สำหรับเรือประมงของรัฐอื่นนั้น สามารถใช้สิทธิผ่านโดยสุจริตในทะเลอาณาเขตได้เช่นเดียวกับเรือประเภทอื่น ๆ ถ้าหากว่าเรือประมงได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่งที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันมิให้เรือประมงของรัฐอื่นทำการประมงในทะเลอาณาเขต ตามสิทธิที่รัฐชายฝั่งสามารถกำหนดขึ้นได้ ดังที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 21 อนุมาตรา 1 เช่น เรือประมงของรัฐอื่นจะผ่านเข้าหรือออกในทะเลอาณาเขต จะต้องเก็บแคว้น รวมทั้งเครื่องมือทำการประมงอื่น ๆ ด้วย เป็นต้น ถ้ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนเหล่านั้นเกิดขึ้น จะถือว่าเรือประมงของรัฐอื่นนั้นใช้สิทธิการเดินทางที่ไม่สุจริตเพราะได้มีการทำการประมงในทะเลอาณาเขตของรัฐชายฝั่ง ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 19 อนุมาตรา 2 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

การทำประมงในทะเลอาณาเขตรัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยอย่างเต็มที่ที่จะสงวนไว้ให้แก่คนในชาติของรัฐชายฝั่งเท่านั้น เนื่องจากรัฐชายฝั่งอยู่ติดกับทะเล จึงควรที่จะมีสิทธิที่จะทำการประมงในทะเลบริเวณนั้นได้ก่อนรัฐอื่น²⁷ หลักการที่สงวนการทำประมงในทะเลอาณาเขตนี้ เป็นหลักการผูกขาดซึ่งเริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ 19 โดยเดนมาร์กได้ออกระเบียบข้อบังคับที่มีใจความกล่าวถึงการสงวนสิทธิในการจับปลาตามชายฝั่งของเกาะไอซ์แลนด์ เกาะเฟรโอ และเกาะกรีนแลนด์ เพราะเหตุที่การทำประมงเป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่งและอาจเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของรัฐชายฝั่งด้วย แต่สิทธิที่รัฐชายฝั่งจะสงวนการทำประมงในทะเลอาณาเขตนี้อาจมีข้อยกเว้น ถ้ารัฐชายฝั่งอนุญาตให้รัฐอื่นเข้าไปทำการประมงในบริเวณทะเลอาณาเขต โดยมากจะเกิดขึ้นในรูปแบบของข้อตกลง เช่น การทำประมงร่วมหรือการให้สัมปทาน เนื่องจากรัฐเหล่านั้นมีส่วนของทะเล

²⁷ สรุศักดิ์ มณีศรี, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, เอกสารประกอบคำบรรยายชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรม-ศาสตร์, หน้า 94, 96.

อยู่ประชิดติดกันหรือร่วมกัน และมีความจำเป็นที่ต้องตกลงกันเพื่อผลประโยชน์ของ
รัฐทั้งสอง ^{๒๘}

ประเทศไทยได้ประกาศความกว้างของทะเลอาณาเขตเป็นระยะห่าง
12 ไมล์ทะเล มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 หรือ ค.ศ. 1966 ^{๒๙} สิทธิของรัฐชาย
ฝั่งในทะเลอาณาเขตที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้นนำมาใช้กับประเทศไทยด้วย
ดังนั้น บุคคลที่มีสัญชาติไทยมีสิทธิทำการประมงในทะเลอาณาเขตได้ทำนองเดียวกับ
ในบริเวณน่านน้ำภายใน ^{๓๐}

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๒๘} พลเดช วรฉัตร, "ไทยกับเวียดนามและปัญหาทางทะเล",
หน้า 347-349.

^{๒๙} ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 83 ตอนที่ 92 (18 ตุลาคม 2509)

^{๓๐} อรุณ ภาณุพงศ์, "การกำหนดเขตทางทะเลและผลกระทบต่อ
การประมง", หน้า 22.

2.2 บริเวณที่อยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตยของไทย : เขตเศรษฐกิจจำเพาะ

บริเวณเหล่านี้ หมายถึง บริเวณทะเลที่ต่อออกไปจากส่วนของทะเลที่เป็นทะเลอาณาเขต เรียกว่า "เขตเศรษฐกิจจำเพาะ" (Exclusive Economic Zone, EEZ) ซึ่งมีความกว้าง 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต หรือ 188 ไมล์ทะเลจากขอบนอกสุดของทะเลอาณาเขต ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หมวด 5 เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ข้อ 55 และ 57 แต่มิได้หมายความว่ารัฐชายฝั่งทุกรัฐจะอ้างสิทธิในเขตเศรษฐกิจจำเพาะถึง 200 ไมล์ทะเลเสมอไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็นและการตัดสินใจของรัฐชายฝั่ง แต่รัฐชายฝั่งส่วนใหญ่ในประชาคมโลกได้อ้างสิทธิอย่างเต็มที่ โดยการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่มีความกว้าง 200 ไมล์ทะเล ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ^{๓๑}

สำหรับเขตเศรษฐกิจจำเพาะนี้ น่าถือได้ว่าเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งอาจค้นได้จากทางปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ที่ได้มีการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และจากแนวคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ ^{๓๒} รวมทั้งความเชื่อมั่นของรัฐต่าง ๆ ว่าได้มีการยอมรับ และเชื่อมั่นว่าตนมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามในเรื่องของเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่ว่า รัฐชายฝั่งมีสิทธิเหนืออาณาเขตทางทะเล 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน และมีพันธะที่จะไม่รุกรานเข้าไปในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นด้วย ^{๓๓}

^{๓๑} Lawrence Juda, "The Exclusive Economic Zone : Compatibility of National Claims and the UN Convention on the Law of the Sea," Ocean Development and International Law No. 1, 16 (1986), p.8.

^{๓๒} ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเลชายฝั่งที่ 1, หน้า 10.

^{๓๓} D.P. O'Connell, The International Law of the Sea (volume I), (Oxford : Clarendon Press, 1982), p. 39.

ด้วยเหตุที่มีการกำหนดความกว้างของเขตเศรษฐกิจจำเพาะถึง 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน ทำให้เขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้นซ้อนทับอยู่กับเขตทางทะเลอื่น ๆ ของรัฐชายฝั่ง ได้แก่ ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea) เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone) เขตประมง (Fishing Zone) เขตไหล่ทวีป (Continental Shelf)

ส่วนที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะซ้อนทับกับทะเลอาณาเขตมีความกว้างอยู่ 12 ไมล์ทะเลนับจากเส้นฐาน ในบริเวณเหล่านี้สิทธิหน้าที่ของรัฐชายฝั่งที่เกี่ยวกับกิจการประมงทั้งหมดย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในเรื่องของทะเลอาณาเขตที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone) คือ ส่วนของทะเลที่กำหนดให้มีความกว้างได้ไม่เกิน 24 ไมล์ทะเลจากเส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต ดังนั้น ขอบเขตที่เป็นส่วนของเขตต่อเนื่องจริง ๆ จึงเป็นส่วนที่ขยายออกมาจากส่วนที่เป็นทะเลอาณาเขตอยู่ 12 ไมล์ทะเล นับจากขอบนอกสุดของทะเลอาณาเขต ในเขตต่อเนื่องนี้แม้ว่ารัฐชายฝั่งจะไม่มีอำนาจอธิปไตย แต่ก็มีสิทธิพิเศษบางอย่างที่จะออกกฎหมายมาใช้บังคับ เพื่อดำเนินการควบคุมป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับศุลกากร รัชฎากร การเข้าเมือง และการอนามัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจและความปลอดภัยของรัฐ^{๓๔} ตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 33 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ส่วนในเรื่องสิทธิอธิปไตยอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่รัฐชายฝั่งมีสิทธิอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่ซ้อนทับกับเขตต่อเนื่องนั้น ยังคงมีอยู่เหมือนเดิม ไม่มีการขัดแย้งกัน ฉะนั้น สิทธิการทำประมงของรัฐชายฝั่งในเขตต่อเนื่องนี้ จึงเป็นไปตามสิทธิอธิปไตยที่มีอยู่โดยผลของการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั่นเอง

^{๓๔} สุรศักดิ์ มณีเศคร, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, หน้า

เขตประมง (Fishing Zone) เป็นเขตที่กำหนดขึ้นจากทางปฏิบัติ และการยอมรับโดยทั่ว ๆ ไปของรัฐต่าง ๆ เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1958 เนื่องจากความล้มเหลวในการกำหนดความกว้างของทะเลอาณาเขต^{๓๕} เขตประมงนี้จะกำหนดให้ขยายออกไปจากทะเลอาณาเขต มีความกว้างตั้งแต่ 12 ไมล์ทะเลไปจนถึง 200 ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน รัฐชายฝั่งมีอำนาจควบคุมหรือออกกฎเกณฑ์ใด ๆ ที่เกี่ยวกับการประมงได้ เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ด้านประมงแก่รัฐของตน การประกาศเขตประมง หมายความว่ารัฐชายฝั่งได้อ้างสิทธิจำเพาะเหนือปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ส่วนการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ หมายความว่า รัฐชายฝั่งอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งปวง ฉะนั้น การประกาศเขตประมงและเขตเศรษฐกิจจำเพาะจึงไม่ขัดแย้งกัน เขตเศรษฐกิจจำเพาะอาจซ้อนทับกับเขตประมงได้ และสิทธิต่าง ๆ ของรัฐชายฝั่งในส่วนของเขตประมงต่างอยู่ภายใต้สิทธิอธิปไตยของเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั่นเอง ดังนั้นจึงสามารถใช้หลักสิทธิอธิปไตยของเขตเศรษฐกิจจำเพาะในเขตประมงได้ เว้นแต่บางรัฐที่ประกาศแต่เขตประมงไม่ได้มีประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะด้วย^{๓๖}

เขตไหล่ทวีป (Continental shelf) ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 76 อาจกล่าวได้ว่า ไหล่ทวีปเป็นอาณาเขตทางทะเลที่กำหนดขึ้นด้วยสภาพทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย^{๓๗} สภาพข้อเท็จจริงของไหล่ทวีป หมายถึงส่วนของพื้นแผ่นดินของรัฐชายฝั่ง ที่ทอดยาวออกไปตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๕} พลเดช วรรณิตร, "ไทยกับเวียดนามและปัญหาทางทะเล", หน้า 358.

^{๓๖} อรุณ ภาณุพงศ์, "การกำหนดเขตทางทะเลและผลกระทบต่อ การประมง, หน้า 22.

^{๓๗} ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเลชุดที่ 1, หน้า 22.

ธรรมชาติลงสู่ใต้ทะเลไปจนถึงขอบของไหล่ทวีป (Continental Margin) ซึ่งเป็นลักษณะตามสภาพทางภูมิศาสตร์และธรณีวิทยา ส่วนสภาพทางข้อกฎหมายของไหล่ทวีปจะเกิดขึ้นเมื่อลักษณะของพื้นแผ่นดินที่ทอดยาวลงสู่ทะเลนั้นมีความยาวไม่เกิน 200 ไมล์ทะเล ให้อธิบายว่าเขตไหล่ทวีปมีความกว้างออกไปอีกถึง 200 ไมล์ทะเล^{๓๓} ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอาณาเขตของเขตไหล่ทวีปจะซ้อนทับกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้ทั้งหมด ถึงแม้ว่าสภาพทางธรรมชาติแล้วไหล่ทวีปจะมีความกว้างไม่ถึง 200 ไมล์ทะเลก็ตาม ในเขตไหล่ทวีปรัฐชายฝั่งมีสิทธิใช้สอยและแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงแร่และทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตอื่น ๆ บริเวณพื้นดินท้องทะเลและดินใต้ผิวดิน รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตประเภทติดอยู่กับที่หรือไม่เคลื่อนที่ตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 77 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิที่มีมาแต่ดั้งเดิม (Inherent Rights) ตกทอดมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของรัฐชายฝั่ง อนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 77 อนุมาตรา 3 ได้ให้การรับรองไว้ว่า "...สิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือไหล่ทวีปนั้น ย่อมเป็นสิทธิที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการครอบครองอย่างแท้จริงหรืออย่างสมมติ หรือการประกาศอย่างชัดแจ้งใด ๆ" และเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้แก่รัฐชายฝั่งโดยเฉพาะ หากรัฐชายฝั่งไม่ทำการสำรวจหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตไหล่ทวีปแล้ว รัฐอื่นจะเข้ามากระทำการใด ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในเขตไหล่ทวีปโดยไม่ได้รับความยินยอมอย่างชัดแจ้งจากรัฐชายฝั่งมิได้^{๓๔} ส่วนสิทธิของรัฐชายฝั่งในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น เป็นสิทธิที่จะแสวงประโยชน์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ดังนั้น สิทธิของรัฐชายฝั่งที่มีอยู่เหนือเขตของไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะจึงไม่ขัดแย้งกัน แต่จะสอดคล้องกันเพื่อประสานผลประโยชน์ของรัฐชายฝั่งที่มีทั้งเขตไหล่ทวีปและเขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการประมงที่รัฐชายฝั่งจะใช้สิทธิที่มีอยู่ในเขตไหล่ทวีป สำหรับ

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

^{๓๔} จุมพต สายสุนทร, "เทคนิคทางกฎหมายในการกำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะ," วารสารนิติศาสตร์ 19 (มิถุนายน 2532), หน้า 11.

ทรัพยากรที่มีชีวิตประเภทไม่เคลื่อนที่ (Sedentary Species) เนื่องจากทรัพยากรประเภทนี้จะอยู่ภายใต้อำนาจการจัดการของรัฐชายฝั่งในเรื่องไหล่ทวีปตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 68 และข้อ 77 อนุมาตรา 4 และจะใช้สิทธิอธิปไตยของเขตเศรษฐกิจจำเพาะในการจัดการทรัพยากรที่มีชีวิตอื่น ๆ ในบริเวณที่เขตไหล่ทวีปซ้อนทับกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

การกำหนดเขตเศรษฐกิจจำเพาะให้มีความกว้างมากถึง 200 ไมล์ทะเล ทำให้บริเวณที่เป็นทะเลหลวง (High Seas) ซึ่งทุก ๆ รัฐมีสิทธิร่วมกันตามหลักเสรีภาพในทะเลหลวง (Freedom of the High Seas) ที่ถือว่าทะเลหลวงเป็นสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ แต่มนุษย์ได้ใช้ร่วมกันมาแต่โบราณกาลนั้นมีเนื้อที่ลดน้อยลงไปกว่าเดิมมาก⁴⁰ นอกจากนั้น ยังก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องการอ้างสิทธิในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐที่อยู่ตรงข้ามหรือประชิดติดกันด้วย เพราะอาจมีบางส่วนของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐใดรัฐหนึ่งซ้อนทับกับบางส่วนของเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่นได้ แม้ว่าในอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการกำหนดขอบเขตของเขตเศรษฐกิจจำเพาะระหว่างรัฐ ซึ่งอยู่ตรงข้ามหรือประชิดกันไว้ใน ข้อ 74 อนุมาตรา 1 ที่บัญญัติว่า "การกำหนดขอบเขตของเขตเศรษฐกิจจำเพาะระหว่างรัฐ ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามหรือประชิดกัน จักมีผลโดยความตกลงบนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 38 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเพื่อจกบรรลุการแก้ปัญหาอย่างเที่ยงธรรม" ส่วนเนื้อหาในมาตรา 38 ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กำหนดถึงบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศอันได้แก่ อนุสัญญาระหว่างประเทศไม่ว่าจะกำหนดไว้โดยทั่วไปหรือโดยเฉพาะ ซึ่งตั้งกฎเกณฑ์อันเป็นที่รับรองโดยรัฐที่เกี่ยวข้องอย่างชัดแจ้ง จาริตประเพณีระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นหลักฐานแห่งการปฏิบัติโดยทั่วไป ซึ่งได้รับการรับรองว่าเป็นกฎหมายและกฎเกณฑ์ทั่วไปของกฎหมายซึ่งอารยประเทศรับรอง แต่

⁴⁰ มัลลิกา พินิจจันทร์, กฎหมายทะเล, กฎหมายระหว่างประเทศ เอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด, 2528), หน้า 332.

ในทางปฏิบัติแล้วรัฐชายฝั่งต่าง ๆ จะมีการแก้ไขปัญหาโดยการเจรจาตกลงกัน หรืออาศัยหลักความยินยอมของรัฐที่อยู่ตรงข้ามหรือประชิดกันเหล่านั้น⁴¹

ในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะนี้ รัฐชายฝั่งไม่มีอำนาจอธิปไตยเหนือ บริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะ จะมีเพียงแต่สิทธิอธิปไตย (Sovereign Rights) ซึ่งหมายถึงสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของรัฐชายฝั่งที่จำกัดเฉพาะในเรื่องการสำรวจ การแสวงประโยชน์ การอนุรักษ์ และการจัดการทรัพยากรทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่อยู่บนพื้นดินท้องทะเล ดินใต้ผิวดิน หรือในห้วงน้ำเหนือท้องทะเลบริเวณนั้น รวมทั้งสิทธิที่เกี่ยวกับกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อการสำรวจ และแสวงประโยชน์ในทาง เศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น พลังงานจากกระแสลม กระแสน้ำ เป็นต้น ตามที่บัญญัติ ไว้ใน ข้อ 56 อนุมาตรา 1 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 รัฐชายฝั่ง มีอำนาจออกกฎหมายและใช้กฎหมายได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะเท่าที่รัฐชายฝั่งมี สิทธิอธิปไตยเท่านั้น ซึ่งส่วนมากจะเป็นไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจของรัฐชายฝั่ง⁴²

สิทธิอธิปไตยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีชีวิต แบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

สิทธิอธิปไตยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งเป็นสิทธิการทำประมง พิจารณา ถึงการจัดการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิต และ

สิทธิอธิปไตยที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม หมายถึง สิทธิในการรักษาผลประโยชน์ที่สัมพันธ์กับสิทธิการทำประมง ที่เกี่ยวพันกับสิทธิการเดินเรือของรัฐอื่น ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ

⁴¹ กอบชัย เจริญวิมลกุล, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมง : กรณีศึกษาไทย-มาเลเซีย," หน้า 200.

⁴² ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเลชุดที่ 1, หน้า 22.

สิทธิอธิปไตยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนี้ เป็นสิทธิจำเพาะ (Exclusive Rights) ⁴³ ไม่ใช่สิทธิพิเศษดีกว่าผู้อื่น (Priority Rights) ⁴⁴ ฉะนั้น รัฐอื่น ๆ จึงไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้โดยผลการ ต้องมีการขออนุญาตหรือทำความตกลงกับรัฐชายฝั่งเสียก่อน และต้องปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของรัฐชายฝั่งด้วย ⁴⁵

สิทธิการทำประมงหรือสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพยากรธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนี้ เป็นสิทธิที่มีข้อจำกัดในเรื่องที่รัฐชายฝั่งต้องมีการระงับที่บางประการควบคู่ไปด้วย ทำให้รัฐชายฝั่งไม่สามารถอ้างสิทธิเหล่านั้นอย่างที่เป็นอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์ได้ จึงอ้างว่าเป็นสิทธิอธิปไตยแทน อย่างเช่นกรณีของทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตที่รัฐชายฝั่งมีหน้าที่จะต้องกระทำควบคู่ไปด้วย คือ รัฐชายฝั่งมีหน้าที่ต้องรักษาสภาวะของกำลังผลิตของทรัพยากรประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะให้คงที่ โดยวางมาตรการที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการจับปลาเกินขอบเขตอันอาจเป็นอันตรายต่อทรัพยากรประมงได้ ตามบทบัญญัติของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 61 และรัฐชายฝั่งมีหน้าที่ต้องส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะอย่างเต็มที่ตามกำลังการผลิตที่มีอยู่ ⁴⁶ ดังที่กำหนดไว้ในข้อ 62 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

⁴³ สิทธิจำเพาะ (Exclusive rights) หมายถึง รัฐชายฝั่งมีสิทธิเต็มที่ที่จะหวงกั้นทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และกีดกันไม่ให้รัฐอื่นเข้ามาแสวงประโยชน์ในทรัพยากรเหล่านั้นได้

⁴⁴ สิทธิพิเศษดีกว่าผู้อื่น (Priority rights) หมายถึง สิทธิที่รัฐชายฝั่งมีสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะดีกว่ารัฐอื่นเท่านั้น รัฐอื่น ๆ สามารถเข้ามาแสวงประโยชน์ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตรัฐชายฝั่งก่อน

⁴⁵ กอบชัย เจริญวิมลกุล, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมง : กรณีศึกษาไทย-มาเลเซีย," หน้า 74-75.

⁴⁶ พนัส ทศนิยานนท์, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะหลักกฎหมายทะเลยุคใหม่," วารสารอัยการ 1 (มิถุนายน 2521) : 40.

จากบทบัญญัติของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 56 ที่รับรองสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งเหนือทรัพยากรธรรมชาติทั้งปวงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และข้อ 58 ที่อ้างถึงเสรีภาพในการเดินเรือตามข้อ 87 ในหมวดที่ 7 เรื่องทะเลหลวง ที่กล่าวว่าในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง รัฐอื่นจะมีเสรีภาพในการเดินเช่นเดียวกับที่มีในทะเลหลวง เฉพาะเท่าที่ไม่ขัดกับสิทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งหมายความว่าเสรีภาพในการเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้นมีใช้เสรีภาพอย่างเด็ดขาด เนื่องจากเรือของรัฐอื่นจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของรัฐชายฝั่ง ตามสิทธิที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่รัฐชายฝั่งมีอยู่ โดยมีเงื่อนไขว่ากฎหมายหรือข้อบังคับเหล่านั้น จะต้องไม่เป็นการทำให้เสรีภาพในการเดินเรือของรัฐอื่นต้องเสื่อมเสียไป⁴⁷

เมื่อพิจารณาถึงสิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งที่มีอยู่เหนือทรัพยากรธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะแล้วนั้น ตามทางปฏิบัติโดยทั่วไปของรัฐชายฝั่ง จะเน้นถึงสิทธิอธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตมากกว่าทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตเหล่านี้จะเกี่ยวแสวงหาประโยชน์ได้ด้วยการทำประมง ฉะนั้น กฎหมายและข้อบังคับที่รัฐชายฝั่งได้บัญญัติขึ้นมา เพื่อควบคุมการเดินเรือผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐอื่น จึงเป็นไปตามเหตุผลที่ต้องการจะรักษาผลประโยชน์ทางการประมงของรัฐชายฝั่ง ด้วยเหตุนี้จึงเกี่ยวข้องกับเรือที่ทำการประมงของรัฐอื่น โดยทั่วไปกฎหมายของรัฐชายฝั่งจะระบุให้เรือประมงที่จะผ่านเข้ามาในเขตเศรษฐกิจจำเพาะจัดเก็บเครื่องมือประมงให้เรียบร้อย มาตรการนี้ถือเป็นมาตรการขั้นต่ำที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตของรัฐชายฝั่ง⁴⁸

⁴⁷ จุมพต สายสุนทร, "การใช้สิทธิอธิปไตยของรัฐชายฝั่งเพื่อจำกัดเสรีภาพในการเดินเรือประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ : ข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎหมายของมาเลเซีย และอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล ปี ค.ศ. 1982," วารสารนิติศาสตร์ 19 (มีนาคม 2532) : 161.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 167.

นอกจากนั้น ยังอาจกำหนดให้เรือประมงของรัฐอื่นที่จะผ่านเข้ามาในเขตเศรษฐกิจจำเพาะต้องแจ้งให้ทราบถึงการผ่านก่อน รัฐชายฝั่งเพียงแต่รับทราบถึงการผ่านเท่านั้น การบัญญัติเช่นนี้จึงไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อเสรีภาพในการเดินเรือแต่อย่างใด⁴⁹ แต่ถ้าหากรัฐชายฝั่งได้บัญญัติให้เรือประมงที่ผ่านเขตเศรษฐกิจจำเพาะต้องปฏิบัติเหมือนกับว่าเรือนั้นได้ผ่านทะเลอาณาเขต โดยการใช้อธิปไตยผ่านโดยสุจริต (Innocent Passage) จะถือว่ารัฐชายฝั่งได้ใช้อธิปไตยของตนขัดกับหลักเสรีภาพในการเดินเรือที่มีอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และไม่สอดคล้องกับหลักของกฎหมายระหว่างประเทศ⁵⁰

ส่วนสิทธิการทำประมงซึ่งเป็นสิทธิอธิปไตยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิตในเขตเศรษฐกิจจำเพาะนี้ ถือเป็นสิทธิสูงสุดที่จะแสวงหาประโยชน์ และจัดการทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่ รัฐชายฝั่งจะมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่จะกำหนดปริมาณการจับสัตว์น้ำต่าง ๆ⁵¹ ดังนั้น สิทธิการทำประมงจึงเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้แก่บุคคลที่มีสัญชาติของรัฐชายฝั่ง เว้นแต่ว่ารัฐชายฝั่งจะทำความตกลงอนุญาตให้รัฐอื่นเข้าไปทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน แต่สิทธิการทำประมงดังกล่าวไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด รัฐชายฝั่งจึงมีหน้าที่บางอย่างที่ต้องกระทำด้วย หน้าที่เหล่านี้สรุปได้ 3 ประการ คือ (1) การกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่อนุญาตให้จับได้ (Allowable catch) เป็นไปตามอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ข้อ 61 อนุมาตรา 1 บัญญัติว่า "รัฐชายฝั่งจักกำหนดปริมาณทรัพยากรที่มีชีวิตที่พึงจับได้ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน.." (2) การกำหนดขีดความสามารถของรัฐชายฝั่งในการจับสัตว์น้ำเหล่านั้น (Harvesting Capacity) ตามข้อ 62 อนุมาตรา 2 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ว่า "รัฐชายฝั่งจะต้องกำหนดขีดความสามารถของตนที่จะแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรที่มีชีวิตในเขต

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 166.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 162.

⁵¹ พลเดช วรฉัตร, "ไทยกับเวียดนามและปัญหาทางทะเล",

เศรษฐกิจจำเพาะ..." (3) ในกรณีที่รัฐชายฝั่งไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะจับสัตว์น้ำตามที่อนุญาตให้จับได้ทั้งหมด จะต้องอนุญาตให้รัฐอื่น ๆ เข้ามาจับสัตว์น้ำที่เป็นส่วนเกิน (Surplus) เหล่านั้น ^{๕๒} ดังที่บัญญัติในข้อ 62 อนุมาตรา 2 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ที่ว่า "...ในกรณีที่รัฐชายฝั่งไม่มีความสามารถที่จะแสวงประโยชน์จากปริมาณทรัพยากรประมงที่พึงจับได้ รัฐอื่นจะเข้ามามีส่วนในส่วนเกินของทรัพยากรประมงที่จะพึงจับได้เหล่านั้นได้ด้วย..."

หน้าที่ประการที่ 1 การกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่อนุญาตให้จับได้ (Allowable Catch) จะต้องอาศัยหลักทางชีววิทยา โดยการกำหนดผลผลิตที่คงอยู่ได้อย่างสูงสุด หรือศักยภาพกำลังผลิตสูงสุด (Maximum Sustainable Yield = MSY) ที่มีอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทรัพยากรประมงเป็นทรัพยากรที่ผลิตขึ้นเองใหม่ได้ (Renewable Resources) เพราะเป็นสัตว์น้ำที่มีวงจรชีวิตจำกัด เมื่อโตเต็มที่จะตายไปเองโดยธรรมชาติ และจะเกิดใหม่ได้เองตามธรรมชาติเช่นกัน ดังนั้น การจับหรือนำทรัพยากรประมงเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในอัตราที่เหมาะสมแล้ว ทรัพยากรประมงก็จะยังคงมีอยู่ตลอดไป ^{๕๓} รวมทั้งจะต้องคำนึงถึงหลักทางสังคมและเศรษฐกิจของรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคแถบนั้นมาพิจารณาประกอบด้วย ^{๕๔} การกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่อนุญาตให้จับได้นี้ จะมีผลต่อเนื่องไปถึงเรื่องการคำนวณหาปริมาณสัตว์น้ำที่เป็นส่วนเกิน ในกรณีที่รัฐชายฝั่งไม่สามารถที่จะจับสัตว์น้ำเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด

^{๕๒} จุมพล สายสุนทร, "ผลกระทบของการขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งต่อการประมงไทย", วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2531, หน้า 9

^{๕๓} กอบชัย เจริญวิมลกุล, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมง : กรณีศึกษาไทย-มาเลเซีย", หน้า 98.

^{๕๔} William T. Burhe, "U.S. Fishery Management and the New Law of the Sea", 76 American Journal of International Law, p. 24, 25 (1982)

หน้าที่ประการที่ 2 การกำหนดขีดความสามารถในการจับสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่ง เป็นสิทธิของรัฐชายฝั่งแต่เพียงผู้เดียวที่จะกำหนดขีดความสามารถ ซึ่งอาจจะกำหนดขึ้นจากประสิทธิภาพในการทำประมงของตนเองแต่เพียงลำพัง หรือได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความร่วมมือในการทำประมงต่าง ๆ จากรัฐอื่นก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านเงินทุน หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ^{๕๕} นอกจากนั้นขีดความสามารถของรัฐชายฝั่งไม่ได้หมายถึงจำนวนสัตว์น้ำที่จับขึ้นมาเพื่อการบริโภคภายในรัฐของตนเท่านั้น แต่ยังสามารถรวมถึงการนำมาตัดแปลงให้เป็นผลผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกด้วย

หน้าที่ประการที่ 3 การอนุญาตให้รัฐอื่นเข้ามาจับสัตว์น้ำที่เป็นส่วนเกินในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนได้ เป็นลักษณะของการเปิดโอกาสให้แก่รัฐอื่นเข้ามาทำการประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ แต่รัฐชายฝั่งมีอิสระอย่างเต็มที่ที่จะให้สิทธิเหล่านั้นแก่รัฐใดหรือไม่ก็ได้ ไม่จำเป็นที่จะต้องให้กับทุกรัฐที่มาขอใช้สิทธิในส่วนเกินเหล่านั้น ^{๕๖} ถ้ารัฐชายฝั่งประเมินความสามารถของตนแล้ว ปรากฏว่าสามารถแสวงประโยชน์จากปริมาณสัตว์น้ำที่อนุญาตให้จับได้นั้นทั้งหมด หมายความว่าไม่มีปริมาณสัตว์น้ำที่เป็นส่วนเกินเหลืออยู่เลย รัฐอื่น ๆ จะหมดสิทธิในการที่จะเข้าไปมีส่วนในส่วนเกินเหล่านั้น ^{๕๗} ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเจริญมาก ทำให้รัฐชายฝั่งมีความสามารถในการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทรัพยากรประมงได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด และการทำประมงมิได้หมายถึงเฉพาะการบริโภคภายในประเทศเท่านั้น หากแต่รวมถึงการจำหน่ายด้วย ทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ยากที่จะมีทรัพยากรประมงเหลือเป็นส่วนเกินที่รัฐอื่น

^{๕๕} กอบชัย เจริญวิมลกุล, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประมง : กรณีศึกษาไทย-มาเลเซีย", หน้า 172.

^{๕๖} William T. Burke, "Highly Migratory Species in the New Law of the Sea", 14 Ocean Development and International Law, No. 3 (1984), p. 278.

^{๕๗} จุมพล สายสุนทร, "ผลกระทบของการขายเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งต่อการประมงไทย", หน้า 9.

จะขอมาใช้สิทธิทำประมงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้^{๕๕} ในกรณีที่มีส่วนเกิน
รัฐชายฝั่งมีสิทธิที่จะตั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ในการอนุญาตให้รัฐอื่นเข้าไปทำการ
ประมงตามบทบัญญัติ ข้อ 62 อนุมาตรา 4 ของอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ.
1982 มาตรการที่รัฐชายฝั่งกำหนดขึ้นเหล่านี้อาจจะไม่เป็นธรรมหรือเอาเปรียบ
แก่รัฐอื่นได้

จะเห็นว่าหน้าที่ทั้ง 3 ประการข้างต้น เป็นหน้าที่ของรัฐชายฝั่งแต่
เป็นสิทธิการทำประมงของรัฐอื่นในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของรัฐชายฝั่งนั่นเอง
สิทธิเหล่านี้ไม่ใช่สิทธิเด็ดขาดที่รัฐอื่นจะเรียกร้องจากรัฐชายฝั่งได้ เพราะเป็น
เรื่องที่อยู่ในอำนาจวินิจฉัยของรัฐชายฝั่งแต่เพียงผู้เดียว^{๕๖} ถ้ารัฐอื่นเห็นว่ารัฐ
ชายฝั่งกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่อนุญาตให้จับได้น้อยเกินไป หรือกำหนดขีดความ
สามารถในการจับสัตว์น้ำของตนเอง สูงมากเกินไปจนไม่มีส่วนเกินเหลืออยู่ ทำ
ให้รัฐอื่นหมดสิทธิที่จะใช้สิทธิในส่วนเกินเหล่านั้นได้ รัฐอื่น ๆ ก็ไม่อาจโต้แย้งหรือ
บังคับฟ้องร้องให้รัฐชายฝั่งเปลี่ยนแปลงการกำหนดกฎเกณฑ์เหล่านี้เสียใหม่ เพื่อ
ให้ตนได้มีสิทธิในส่วนเกินเหล่านั้นด้วย^{๕๗}

ในบริเวณที่เป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย ตามที่ได้มีการ
ประกาศเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2524^{๕๘} ประกอบกับพระราชบัญญัติการ

^{๕๕} กอบชัย เจริญวิมลกุล, "เขตเศรษฐกิจจำเพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
การประมง : กรณีศึกษาไทย-มาเลเซีย", หน้า 117.

^{๕๖} ชุมพร ปัจจุสานนท์, "กฎหมายทะเลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจจำ
เพาะ, กฎหมายเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศอินโดนีเซีย ประเทศ
มาเลเซีย : ผลกระทบต่อประเทศไทย", หน้า 24-25.

^{๕๗} จุมพล สายสุนทร, "ผลกระทบของการขยายเขตเศรษฐกิจจำ
เพาะของรัฐชายฝั่งต่อการประมงไทย," หน้า 9.

^{๕๘} ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 98 ตอนที่ 30 ฉบับพิเศษ
25 กุมภาพันธ์ 2524

ประมง พ.ศ. 2490 และพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 * ได้กล่าวถึงน่านน้ำอื่นใดซึ่งประเทศไทยได้ใช้หรือพึงจะได้ในอนาคต ในการทำประมงหรือจับสัตว์น้ำ โดยขอบเขตของน่านน้ำเหล่านั้นจะเป็นไปตามกฎหมายท้องถิ่น หรือตามธรรมเนียมประเพณี หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสนธิสัญญา หรือด้วยประการอื่นใด ซึ่งหมายถึงบริเวณทะเลที่เป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยนั่นเอง ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีอาณาเขตทางทะเลที่สามารถใช้สิทธิอธิปไตยได้ถึง 94,700 ตารางไมล์ สิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐชายฝั่งที่กล่าวไว้ในตอนต้น นำมาใช้กับบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยด้วย การใช้สิทธิอธิปไตยในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของไทยจึงเป็นการจัดการ สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิต ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรประมงของประเทศไทยนั่นเอง จึงอาจกล่าวได้ว่าสิทธิอธิปไตยนี้เป็นการสงวนการทำประมงไว้ให้แก่คนในชาติของไทย รัฐอื่นจะเข้ามาใช้สิทธิการทำประมงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตก่อน โดยคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการต่าง ๆ ที่ประเทศไทยมีอำนาจกำหนดขึ้นได้

* พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (5)

"ที่จับสัตว์น้ำ หมายความว่า ที่ซึ่งมีน้ำขังหรือไหล เช่น ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง บ่อ เป็นต้น และหาดทั้งปวง บรรดาซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งป่าไม้และพื้นดินซึ่งน้ำท่วมในฤดูน้ำไม่ว่าจะเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือที่ดินอันเป็นบุคคลถือกรรมสิทธิ์และภายในเขตน่านน้ำไทยหรือน่านน้ำอื่นใด ซึ่งประเทศไทยใช้อยู่หรือมีสิทธิที่จะใช้ต่อไปในการทำการประมง โดยที่น่านน้ำเหล่านั้นปรากฏโดยทั่วไปว่ามีขอบเขตตามกฎหมายท้องถิ่น หรือธรรมเนียมประเพณี หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสนธิสัญญา หรือด้วยประการใด"

และพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. 2482 มาตรา 4

"เขตการประมงไทย หมายความว่า เขตน่านน้ำไทย หรือน่านน้ำอื่นใด ซึ่งประเทศไทยใช้อยู่ หรือมีสิทธิที่จะใช้ต่อไปในการจับสัตว์น้ำ โดยที่น่านน้ำเหล่านั้นปรากฏโดยทั่วไปว่ามีขอบเขตตามกฎหมายท้องถิ่น หรือธรรมเนียมประเพณี หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามสนธิสัญญา หรือด้วยประการใด ๆ"